

Kville L1969:6162, Tanums kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk förundersökning av boplatser från neolitikum

Andreas Toreld

Kulturlandskapet rapporter 2022:10

**Kville L1969:6162, Tanums kommun, Västra
Götalands län**

Arkeologisk förundersökning av boplats från neolitikum

Andreas Toreld

Administrativa uppgifter

Fastighet: Lössgård 1:116, Kville socken, Tanums kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut datum /dnr: 2022-04-28 /431-51410-2021

Uppdragsnummer (Fornsök): 202200540

Uppdragsgivare: Privatperson

Fältarbetsperiod: 2022-06-29

Projektnummer: 22071

Projektansvarig: Stig Svedberg

Fältansvarig: Andreas Toreld

Övrig personal: Erik Vajking

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Underkonsulter: Tanums Maskinstation

Undersökningsområdets storlek: 460 m²

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6495270 m, Öst 282310 m

Höjd över havet: 23-28 meter

Digitalt dokumentationsmaterial: Fotografier (jpg), mätfiler (ssf), fotolista och beskrivningar (ods och odt).

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet.

Fynd: Har ej omhändertagits.

Kville L1969:6162, Tanums kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk förundersökning av boplatser från neolitikum

Kulturlandskapet rapporter 2022:10

© Kulturlandskapet 2022

Författare: Andreas Toreld

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Schakt 4 färdigt. Arkeolog Erik och grävmaskinist Jocke väntar på igenläggning. Fynd av slagen flinta syns i schaktet. Foto mot söder.

Bild baksida: Förundersökningsområdet ligger bland träden till vänster om fritidshuset. Foto mot nordost.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från QGIS, samt Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av uppdragsgivaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet med data från Lantmäteriet.

Upphovsrätt: Om inget annat anges enligt Creative Commons licens CC BY.

Redigering och layout: Andreas Hansen, Omland Form och Fotografi

Sökord: Mellanneolitikum, groppkeramisk kultur, spån, Hamburgö, Bohuslän

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Del 1 Inledning	
Syfte	7
Undersökningsområdet	7
Tidigare undersökningar	7
Metod	7
Förmedling	8
Del 2 Undersökningsresultat	
Schakt	9
Anläggningar	9
Fynd	9
Analysresultat	10
Del 3 Tolkning och vidare åtgärder	
Tolkning	11
Kunskapspotential	11
Pedagogisk potential	12
Utvärdering av undersökningsplanen	12
Förslag på vidare åtgärder	12
Lagstiftning	12
Källor	13
Bilagor	
1 - Schakt	17
2 - Fynd	17

Kville L1969:6162, Tanums kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk förundersökning av boplatser från neolitikum

Sammanfattning

En privatperson planerar att bygga ett fritidshus inom fastigheten Lössgård 1:116 i Tanums kommun. Inom fastigheten ligger en del av boplatserna L1969:6162. Länsstyrelsen i Västra Götaland har därför gett Kulturlandskapet i uppdrag att utföra en arkeologisk förundersökning. Syftet med förundersökningen är att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning.

Kulturlandskapet genomförde förundersökningen 29 juni 2022. Det togs upp sju schakt med grävmaskin jämnt fördelade över fastigheten. Fynd i form av slagen flinta påträffades i fem av schakten. Fyndmängden kan beskrivas som måttlig. Totalt påträffades 52 flintor i de undersökta schakten. Inga övriga fynd eller anläggningar framkom.

Flest fynd påträffades i det lägst belägna schaktet på en höjd av omkring 23 möh. Om boplatserna varit strandbunden betyder det en datering till mellanneolitikum. Ett påträffat spån som är slaget ur en cylindrisk plattformskärna är typiskt för den mellanneolitiska gropkeramiska kulturen. Boplatsernas läge invid stranden på en ö är också typiskt för det marint inriktade näringsfånget som präglar de gropkeramiska boplatserna.

Det är troligt att boplatsernas centrala delar legat utanför det undersökta området. Den kan ha legat i det intilliggande grustaget i nordväst och/eller ännu något längre ner i sluttningen där bilvägen löper. Grustaget är flera meter djupt och har förstört alla eventuella lämningar som funnits här.

Förundersökningen har inte berört de högre belägna delarna av L1969:6162. Höjden över havet gör det möjligt att det också finns ett äldre inslag av en senmesolitisk boplatser här.

Den förundersökta delen av boplatserna L1969:6162 anses ha låg kunskapspotential. Detta motiveras av att inga anläggningar påträffades som skulle kunna ha analyserats vidare. Mängden flinta får anses som måttlig sett i jämförelse med andra bohuslänska gropkeramiska boplatser. Det är troligt att boplatsernas centrala del har förstörts av det intilliggande grustaget.

Kulturlandskapet anser att inga ytterligare undersökningar är nödvändiga. Boplatserna L1969:6162 inom fastigheten Lössgård 1:116 bör anses som undersökt och borttagen. Utanför fastigheten har boplatserna fortsatt lagskydd.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

AFU Lössgård 1:116

- Fornlämning L1969:6162 KMR (boplats)
- Fornlämningar KMR (boplatser)
- Ingen antikvarisk bedömning KMR (boplatser)

0 250 500 750 1000 m

1:18 000

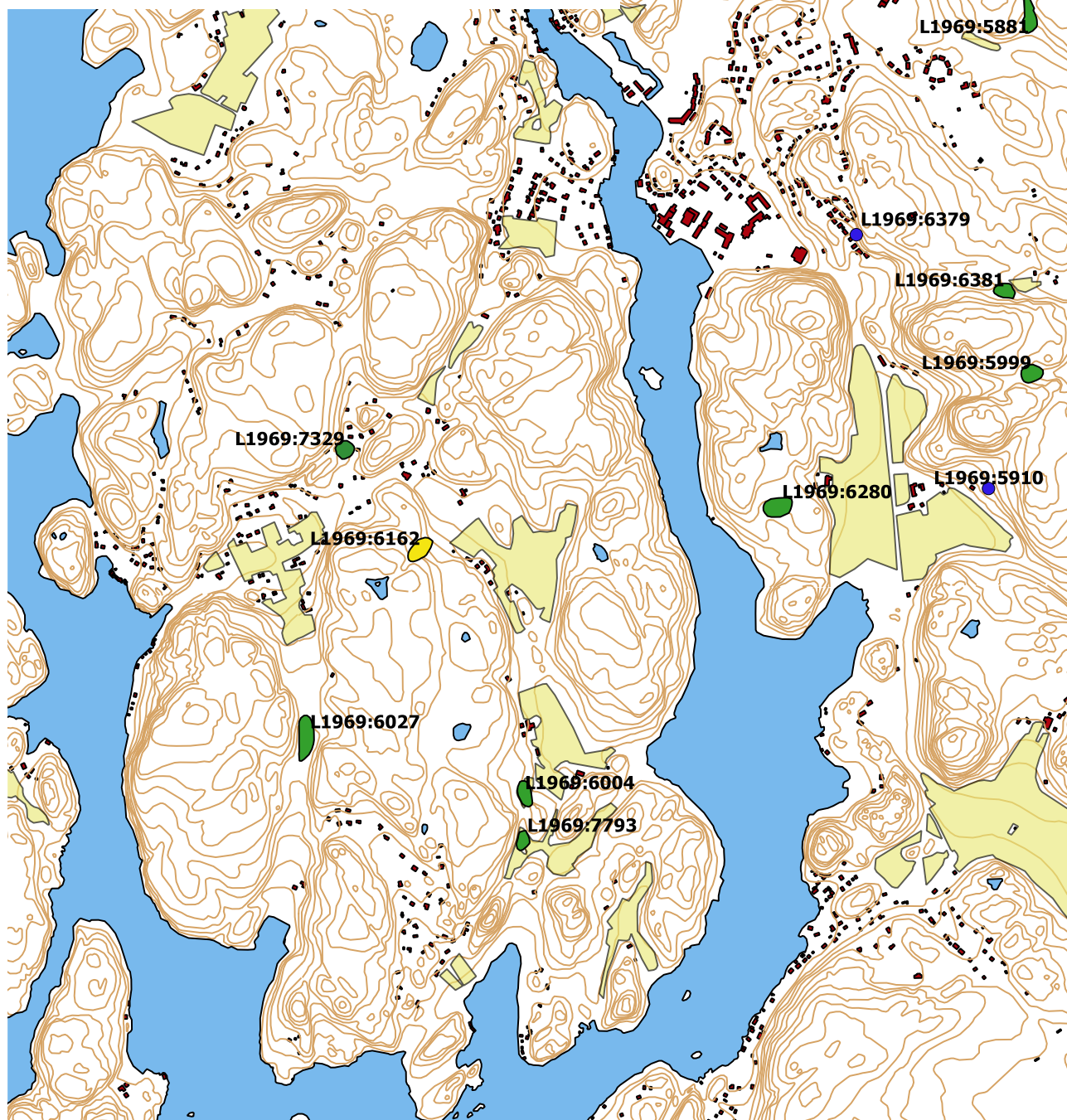

Illustration 1. Kartan visar läget för den förundersökta boplatsen L1969:6162 centralt på Hamburgö, samt de närliggande boplatserna enligt Kulturmiljöregistret. Källa Lantmäteriet.

Del 1 Inledning

Syfte

En privatperson planerar att bygga ett fritidshus inom fastigheten Lössgård 1:116 i Tanums kommun. Inom fastigheten ligger en del av fornlämningen L1969:6162 (Kville 416:1), en stenåldersboplat.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har gett Kulturlandskapet i uppdrag att utföra en arkeologisk förundersökning inom hela fastigheten, motsvarande 460 m². Beslut om arkeologisk förundersökning fattades enligt 2 kap. Kulturmiljölagen.

Syftet med förundersökningen är att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningen skall fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet. Resultatet skall kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en eventuell arkeologisk undersökning.

Undersökningsområdet

Stenåldersboplaten L1969:6162 ligger centralt placerad på Hamburgö, 1 kilometer sydväst om samhället Hamburgsund, *illustration 1*. Det är en av fem registrerade stenåldersboplatser på Hamburgö; de övriga är L1969:7329, L1969:6027, L1969:6004 och L1969:7793. Samtliga ligger i de inre delarna av ön, på dess södra halva. Hamburgö är en relativt stor ö, cirka 2x4 kilometer, som endast skiljs från fastlandet av ett smalt sund. På fastlandssidan, 1,6 kilometer öster om L1969:6162, låg den mellan-neolitiska Rörviksboplaten (L1969:5910), känd för sin kökkenmödding med välbevarat organiskt material. Boplaten är numera borttagen.

L1969:6162 registrerades vid den så kallade Göteborgsinventeringen av Kville härad 1927-28. Den beskrevs då som en stenåldersboplat belägen på en skogsplanterad sandterrass, 200 meter söder om skolan på Hamburgö. Fyndmaterialet bestod av en spånkrapa och ett spån.¹ Vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering

1976 och efterföljande revideringsinventeringen 1990 besöktes platsen återigen. Inga fynd kunde iakttas då marken var beväxt med äng och lövskog. Ett 85x50 meter (NO-SV) stort område i en nordostsluttning markerades på den ekonomiska kartan som trolig boplatssyta.²

Boplatens höjd över dagens havsyta ligger på cirka 23-42 meter. Den del av boplaten som är aktuell för arkeologisk förundersökning är dock enbart den nedre delen som ligger inom höjdivervallet 23-28 möh. Marken är för närvarande beväxt med gles lövskog. Sydost om området, på den angränsande fastigheten Lössgård 1:117, har det nyligen uppförts fritidshus, se bild omslagets baksida. Nordväst om området finns ett större grustag.

Tidigare undersökningar

Inga tidigare undersökningar av L1969:6162 har genomförts.

År 2014 utförde Bohusläns museum en schaktningsövervakning av närliggande boplaten L1969:7329, cirka 300 meter i riktning mot nordväst. Schaktet berörde inte boplatens centrala del och fynden bestod endast två av slagna flintor och ett spånfragment.³

Den fyndrika Rörviksboplaten (L1969:5910) undersöktes under flera år på 1930-talet av Sverker Jansson och Åke Fredsjö.⁴

Metod

Förundersökningen utfördes genom att schakt togs upp med grävmaskin jämnt fördelade över hela fastigheten. Schakten förlades i två rader i sluttningens längdriktning. Schakten placerades också med hänsyn till de träd som växte på platsen.

Schakten rensades för hand efter varje skop-tag och fynden registrerades. I de fyndrikaste schakten (S2-5) sällades dessutom 1 hink med jord genom ett såll med maskvidden 2 mm. Metalldetektor användes i alla schakt.

Schakten mättes in med RTK-GPS, beskrevs och fotograferades. Lagerföljden beskrevs och

¹ Alin 1955, nr 235

² KMR 2022

³ Ortman 2015

⁴ Jansson 1936; Alin 1955

fotograferades i varje schakt. Schakten lades igen efter undersökningen.

Förundersökningen utfördes av Andreas Toreld och Erik Vajking under en solig dag i slutet av juni.

Förmedling

Rapporten finns tillgänglig på Kulturlandskapets hemsida samt på Fornsök. I övrigt har inga särskilda förmedlingsinsatser utförts.

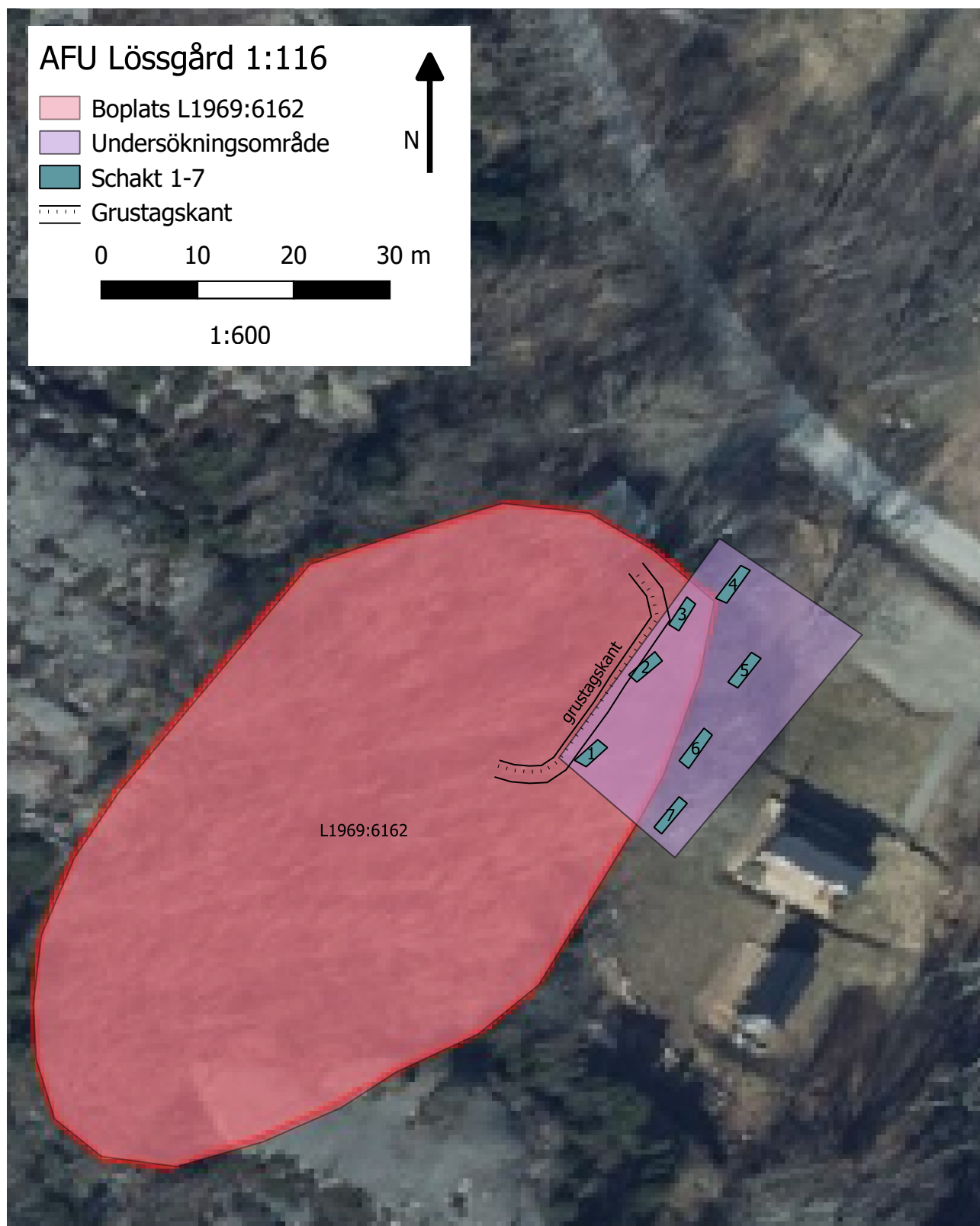

Illustration 2. Karta över boplatsen L1969:6162 och den förundersökta delen inom fastigheten Lössgård 1:116. Läget för de sju grävda schakten är markerade, liksom den intilliggande grustagskanten. Källa Lantmäteriet.

Del 2 Undersökningsresultat

Schakt

Det togs upp sju schakt med grävmaskin jämnt fördelade över fastigheten, *illustration 2* och bilaga 1. Ett åttonde schakt var planerat inom fastighetens nordöstra hörn, men det var inte genomförbart på grund av en större ek som växte där, *illustration 3*.

Schakten var 3-4 meter långa och 1,3 meter breda, motsvarande totalt 28,6 m². Schaktens djup var 0,3-0,5 meter. Lagerföljden bestod av sandig matjord, följd av ljusbrun sand och därunder en gulbrun sand som uppfattades som opåverkad C-horisont, *illustration 4*.

I schakt 1-5 påträffades slagen flinta. Flintan framkom i matjorden och den ljusbruna sanden. Metalldetektering gav inga andra fynd än sentida järnspik i matjorden. Sentida fynd av tegel och glas påträffades i matjorden i de flesta av schakten.

I den norra delen av schakt 4 och 5 var jorden betydligt mer kompakt. Orsaken till den kom-

pakta jorden kan vara den körväg som tidigare löpte genom området fram till ett mindre hus. Vägen finns markerad på 1970-talets ekonomiska karta.⁵

Anläggningar

Inga anläggningar framkom.

Fynd

Fynd i form av slagen flinta påträffades i fem av schakten (S1-5), bilaga 2. Fyndmängden kan beskrivas som måttlig. Totalt påträffades 52 flintor i de undersökta schakten, vilket innebär något färre än 2 flintor/m². Flest fynd (20 st) påträffades i det lägst belägna schakt 4, se bild omslagets framsida. Det kan noteras att ingen svallad flinta påträffades i schakt 4, medan det förekom i de något högre belägna schakten 1-3. Enstaka brända flintor fanns i schakt 4 och 5.

Flintan sorterades med stöd av Sorteringsschema för flinta.⁶ Fyndkategorierna som på-

⁵ Informationskartan Västra Götaland

⁶ Andersson m fl 1978

Illustration 3. Förundersökningsområdet med de igenlagda schakten. Grävmaskinen står vid schakt 7. Till vänster i bild en större ek som hindrade att ett schakt togs upp även där. Foto mot sydväst.

Illustration 5. Fynd av flinta från schakt 2. Till vänster: tre övrigt slagna flintor, varav två är svallade. I mitten: åtta avslag. Till höger: ett spån slaget från en cylindrisk kärna.

Illustration 4. Profil i schakt 2. Lagerföljden bestod överst av sandig matjord och därunder en ljusbrun sand. I botten fanns en gulbrun sand som utgjorde den opåverkade C-horisonten. Foto mot nordväst.

träffades var: avslag med retusch, plattformskärna typ C, övrig kärna, spån, avslag, splitter, och övrigt slagen flinta, *illustration 5*. Det enda spån som påträffades hade en stor, facetterad och rätvinklig plattform, vilket tyder på att det var slaget från en cylindrisk plattformskärna.⁷ Samtliga fynd kvarlämnades i respektive schakt.

Analysresultat

Inga naturvetenskapliga analyser har genomförts. Det påträffades inga anläggningar som prov kunde samlas in från.

⁷ Nordqvist 1999

Del 3 Tolkning och vidare åtgärder

Tolkning

Den förundersökta delen av boplatsen L1969:6162 innehöll inga synliga anläggningar. Om det tidigare förekommit anläggningar har dessa troligen lakats ur. Enstaka brända flintor kan tyda på att eldstäder funnits, men det framkom ingen skörbränd sten som kan bekräfta detta. Det påträffades måttligt med slagen flinta, men ingen keramik. Flest fynd påträffades i det lägst belägna schaktet på en höjd av omkring 23 möh. Om boplatsen varit strandbunden betyder det en datering till mellanneolitikum. Den mellan-neolitiska kökkenmöddingen på Rörviksboplatsen (L1969:5910) ligger 20-21 möh. Det påträffade spånet som är slaget ur en cylindrisk plattformskärna är typiskt för den mellanneolitiska gropkeramiska kulturen. Boplatsens läge invid stranden på en ö är också typiskt för det marint inriktade näringsfånget som präglar de gropkeramiska boplatserna.

Det är troligt att boplatsens centrala delar legat utanför det undersökta området. Den kan ha legat i det intilliggande grustaget i nordväst och/eller ännu något längre ner i sluttningen där bilvägen löper. Grustaget är flera meter djupt och har förstört alla eventuella lämningar som funnits här, *illustration 2 och 6*. Grustaget är inte i bruk längre men är synligt på ett ortofoto från 1960.⁸ Märkligt nog nämns inte grustaget vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventeringar 1976 eller 1990.

Förundersökningen har inte berört de högre belägna delarna av L1969:6162. Höjden över havet gör det möjligt att det också finns ett äldre inslag av en senmesolitisk boplats här. Den svalade flintan som påträffades i schakt 1-3 kan tänkas ha blivit nersvallad från en äldre boplats högre upp i sluttningen.

Kunskapspotential

Den förundersökta delen av boplatsen L1969:6162 anses ha låg kunskapspotential. Detta motiveras

⁸ Informationskartan Västra Götaland

Illustration 6. Till höger i bild anas det igenväxta grustaget. Schakten som togs upp närmast grustagskanten är igenfyllda. Grävmaskinen står vid schakt 7. Foto mot söder.

av att inga anläggningar påträffades som skulle kunna ha analyserats vidare. Mängden flinta får anses som måttlig sett i jämförelse med andra bohuslänska gropkeramiska boplatser. Det är troligt att boplatsens centrala del har förstörts av det intilliggande grustaget.

Pedagogisk potential

Den förundersökta delen av boplaten L1969:6162 anses ha låg pedagogisk potential. Detta motiveras av att fornlämningen inte är synlig ovan markytan och att den närmaste omgivningen redan är påverkad av grustag och nyligen uppförda fritidshus.

Utvärdering av undersökningsplanen

Fältarbetet utfördes i stort sett enligt plan. Inga avvikelser har rapporterats. Det togs upp sju schakt med grävmaskin istället för beräknade åtta schakt. Inga anläggningar påträffades och därmed togs heller inga prover in för vidare analys. Inga av de påträffade fynden bedömdes vara av sådant vetenskapligt intresse att de skulle tas om hand.

Förslag på vidare åtgärder

Kulturlandskapet anser att inga ytterligare undersökningar är nödvändiga. Boplaten L1969:6162 inom fastigheten Lössgård 1:116 bör anses som undersökt och borttagen.

Lagstiftning

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter skall visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MB's hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det generella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare skall utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

Källor

Litteratur

Alin, Johan	1955	<i>Förteckning över stenåldersboplatser i norra Bohuslän.</i>
Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin; Wigforss, Johan	1978	"Sorteringsschema för flinta." <i>Fyndrapporter 1978</i> . Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar.
Jansson, Sverker	1936	<i>En boplatz från yngre stenåldern vid Rörvik i Kville socken</i> . Göteborgs och Bohusläns fornminnesförenings Tidskrift. Fjärde bandet.
Nordqvist, Bengt	1999	"Spån och spånkärnor som kronologiska markörer." <i>In situ</i> 1999.
Ortman, Oscar	2015	<i>Enstaka flintor vid Kville 743. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. RAÄ Kville 743:1, Kville-Berga 2:57 m.fl. Kville socken, Tanums kommun</i> . Bohusläns museum Rapport 2015:5

Digitala källor

Informationskartan Västra Götaland		https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b11ddfb80ed
Kulturmiljöregistret, KMR	2022	Fornsök (https://app.raa.se/open/fornsok/)

Bilagor

1. Schakt

2. Fynd

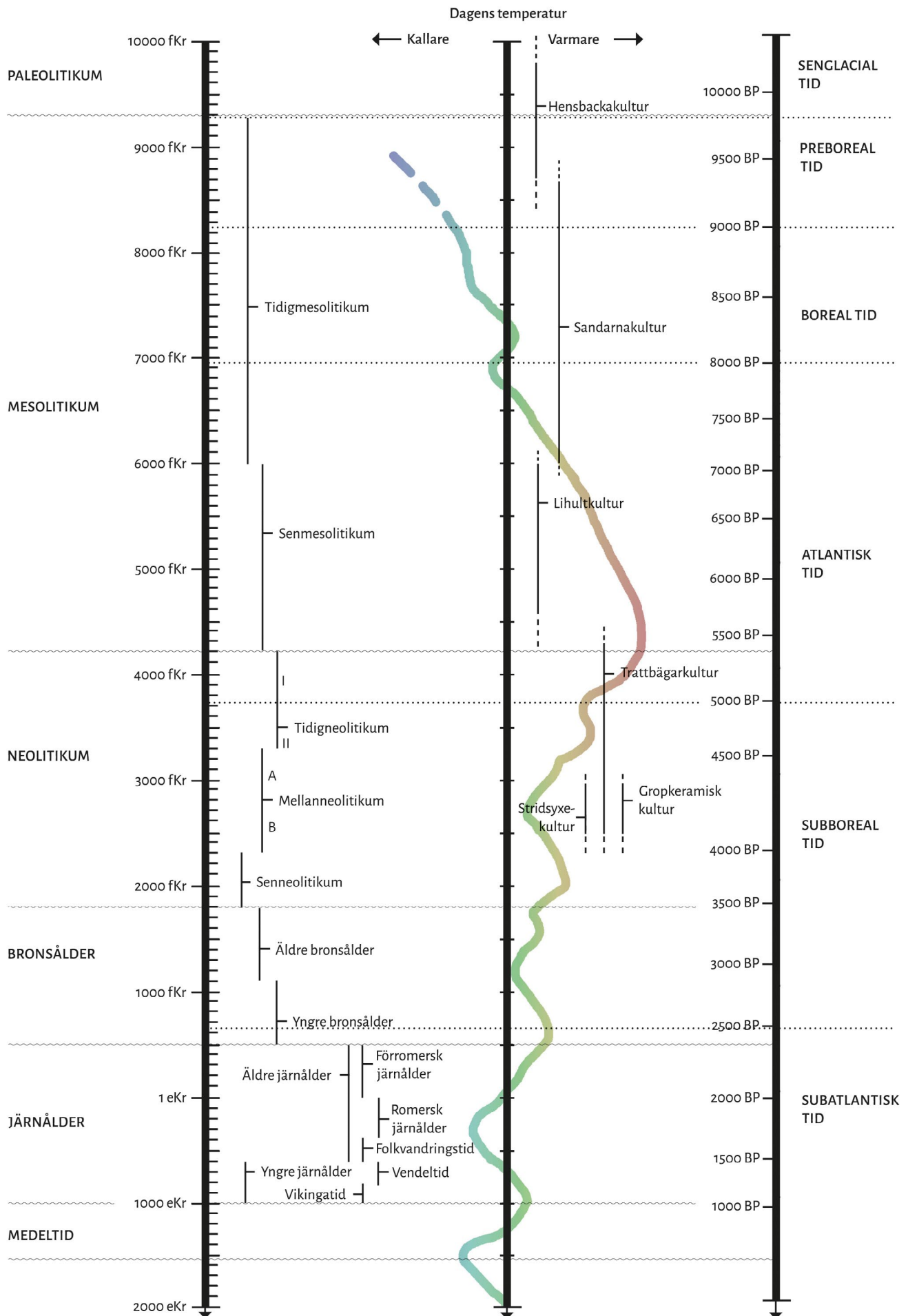
Bilaga 1. Schakt L1969:6162

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta djup	Största djup	Markslag	Lagerföljd (m)	Kommentar	Anl	Fynd	Prov
1	3,0	1,3	0,3	0,40	Skog	0-0,15 sandig matjord 0,15-0,35 ljusbrun sand därunder gulbrun sand (steril)	Tegel i matjord.	Nej	Ja	Nej
2	3,5	1,3	0,40	0,40	Skog	0-0,15 sandig matjord därunder ljusbrun sand	En hink jord sållades.	Nej	Ja	Nej
3	3,5	1,3	0,40	0,40	Skog	0-0,15 sandig matjord därunder ljusbrun sand	En hink jord sållades.	Nej	Ja	Nej
4	4,0	1,3	0,40	0,40	Skog	0-0,3 sandig matjord därunder ljusbrun sand	En hink jord sållades. Glas och tegel i matjord. Kompakt jord i N delen – kan vara väg enl ekon karta 1970-tal.	Nej	Ja	Nej
5	4,0	1,3	0,30	0,45	Skog	0-0,1 sandig matjord 0,1-0,3 ljusbrun sand därunder gulbrun sand (steril)	En hink jord sållades. Spik i matjord. Grävt dike i S delen. Kompakt jord i N delen – kan vara väg enl ekon karta 1970- tal.	Nej	Ja	Nej
6	4,0	1,3	0,30	0,50	Skog	0-0,1 sandig matjord 0,1-0,35 ljusbrun sand därunder gulbrun sand (steril)	Tegel i matjord.	Nej	Nej	Nej
7	4,0	1,3	0,40	0,40	Skog	0-0,1 sandig matjord 0,1-0,3 ljusbrun sand därunder gulbrun sand (steril)	Tegel i matjord.	Nej	Nej	Nej

Bilaga 2. Fyndlista.

Fastighet Lössgård 1:116, RAÄ 416:1/L1969:6162, Kville socken, Tanums kommun, Västra Götalands län.
Projekt 22071 FU.

Fynd nr	Material	Sakord	Undertyp	Hemvist	Lager	Antal	Kommentar	Fyndstatus	Svallad	Bränd
1	Flinta	Avslag		S1	2	1		Ej tillvaratagen	1	0
2	Flinta	Övrigt slagen		S1	2	1		Ej tillvaratagen	1	0
3	Flinta	Spån		S2	1	1	42 mm l, 15 mm br. Från cylindrisk kärna	Ej tillvaratagen	0	0
4	Flinta	Avslag		S2	1-2	8		Ej tillvaratagen	0	0
5	Flinta	Övrigt slagen		S2	1-2	3		Ej tillvaratagen	2	0
6	Flinta	Avslag		S3	1-2	11		Ej tillvaratagen	3	0
7	Flinta	Övrigt slagen		S3	1-2	2		Ej tillvaratagen	0	0
8	Flinta	Avslag m ret		S4	1	2		Ej tillvaratagen	0	0
9	Flinta	Avslag		S4	1	12		Ej tillvaratagen	0	0
10	Flinta	Splitter		S4	1	2		Ej tillvaratagen	0	0
11	Flinta	Övrigt slagen		S4	1	2		Ej tillvaratagen	0	2
12	Flinta	Plattformskärna	C	S4	1	1		Ej tillvaratagen	0	0
13	Flinta	Övrig kärna		S4	1	1		Ej tillvaratagen	0	0
14	Flinta	Avslag		S5	1-2	5		Ej tillvaratagen	0	1

Sammanställd av: Swedberg & Östlund. Källor: Andersson & Ragnesten (red) 2005, Nielsen 1993, Svedhage 1996, Welinder, Pedersen, Widgren (red) 1998 samt OxCal

Kville L1969:6162, Tanums kommun, Västra Götalands län
Arkeologisk förundersökning av boplatz från neolitikum

Kulturlandskapet har förundersökt den del av boplatzen L1969:6162 som ligger inom fastigheten Lössgård 1:116 på Hamburgö. I de upptagna schakten påträffades måttliga mängder med slagen flinta. Läget och höjden över havet, i kombination med karaktären på den slagna flintan, gör att de påträffade fynden bör kunna dateras till den gropkeramiska kulturen inom mellan-neolitikum.

www.kulturland.se